

УДК 658.15

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Ткаченко Н.М.

Розглянуто питання формування фінансової звітності в Україні відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності в умовах глобалізації, регулювання питань методології бухгалтерського обліку та фінансової звітності, вплив глобалізаційних процесів на освітню діяльність

Ключові слова: глобалізм, глобалізація, користувачі, реформа, фінансова звітність, гармонізація, адаптація.

ВСТУП

Глобалізм – це взаємопроникнення економік різних країн внаслідок якого має створитися цивілізація нового типу у світовому масштабі.

Глобалізація – це надання або приписування чому-небудь глобальних масштабів, глобального характеру, наприклад глобалізація економіки [1, с. 145]

У статті розглянуто ці процеси. Обґрунтовано перехід України до ринкової економіки; мету складання фінансової звітності; проблеми методологічного та організаційного характеру; застосування міжнародних стандартів у різних країнах; гармонізацію бухгалтерського обліку та фінансової звітності в умовах глобалізації; вплив глобалізаційних процесів на освітню діяльність.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Фінансова звітність – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Фінансова звітність – це сукупність форм звітності, складених на основі даних бухгалтерського фінансового обліку. Згідно Національних стандартів бухгалтерського обліку [5] затверджено форми звітності: №1 «Баланс», №2 «Звіт про фінансові результати», №3 «Звіт про рух грошових коштів», №4 «Звіт про власний капітал», і Примітки до звітів, у яких слід розглядати: облікову політику підприємства; не наведену інформацію у фінансових звітах, але яка є обов'язковою за відповідними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку; інформацію, що містить додатковий аналіз статей звітності, потрібний для забезпечення її зрозумілості та доречності. Складається фінансова звітність шляхом підрахунку, групування, спеціальної обробки даних поточного бухгалтерського обліку і є завершальною його стадією. Метою фінансової звітності є забезпечення загальних інформаційних потреб широкого кола користувачів як основного джерела фінансової інформації під час прийняття економічних рішень. Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішення повної правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан та рух коштів підприємства. Загальні вимоги до фінансової звітності в Україні затверджено 31 березня 1999 р. № 87 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, яким визначена мета, склад, принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання, розкриття її елементів.

У кожній, галузі діяльності бухгалтерський облік має свої специфічні особливості, але основні положення ведення бухгалтерського обліку єдині, спільні для всіх галузей господарювання, для всіх видів діяльності.

Звітність використовується на підприємствах, в організаціях, установах з метою аналізу господарської діяльності, контролю за виконанням завдань, пошуку

резервів скорочення витрат і збитків, формування нових бізнес-планів, прогнозів тощо. Звітність підприємства – це перше джерело, це реклама про його діяльність, яка стала елементом інфраструктури ринкової економіки і засобом комунікації (зв'язку).

До користувачів фінансової звітності належать особи, які приймають рішення:

- керівництво підприємства;
- працівники підприємства;
- органи державного управління;
- банки, постачальники та інші кредитори;
- інвестори, власники, замовники.

Статтею 14 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» встановлено перелік підприємств, які зобов'язані оприлюднювати фінансову звітність шляхом її публікації. Реформування бухгалтерського обліку та звітності в Україні обумовлено переходом економіки України на ринковий механізм господарювання. Реформа бухгалтерського обліку розпочалася з госпрозрахункових підприємств. Це пояснюється тим, що в умовах створення і реформування державних інституційних одиниць було складно охопити цією реформою всі суб'єкти. Необхідно було напрацювати певний досвід, створити передумови для реформування бюджетної сфери, тобто перейти від розподілу бюджетних коштів (фінансування) до програмно-цільового методу виконання бюджету, розробити бюджетну класифікацію, гармонізовану з міжнародними стандартами та ін.

Перехід України до ринкової економіки, становлення ринкової економіки, поява нових господарських структур різних форм власності, розвиток міжнародних економічних зв'язків обумовлюють необхідність удосконалення теорії і практики бухгалтерського обліку та фінансової звітності, як складових частин економічної інформації необхідної для управління на всіх рівнях. Впровадження ринкових механізмів, різноманітність форм власності, реформування економічних відносин вимагають внесення змін у систему бухгалтерського обліку з метою одержання достовірної інформації для прийняття економічних рішень попередження ризику у фінансовій діяльності підприємств. Реформування бухгалтерського обліку та фінансової звітності підтверджено Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2]. Цей Закон України визначає правові засади регулювання, організації ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні.

Фінансова звітність, яку складають підприємства різних країн світу має певні відмінності, зумовлені соціальними, економічними та політичними чинниками. Ці відмінності значно ускладнюють аналіз інформації про прийняття рішень в умовах розвитку міжнародної торгівлі, транснаціональних корпорацій, глобалізації фінансових ринків. На міжнародному рівні здійснюється стандартизація бухгалтерського обліку у рамках уніфікації обліку, яку проводить комітет з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (сьогодні це Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку), створений 23 червня 1973 р. організаціями бухгалтерів Австралії, Великобританії, Ірландії, Канади, Німеччини, Мексики, США, Франції і Японії з метою досягнення єдності у принципах бухгалтерського обліку [3], використовуваних підприємствами та іншими організаціями для складання фінансової звітності у різних країнах світу. На лютий 2004 р. Міжнародна федерація бухгалтерів (МФБ) нараховувала 155 членів організацій у 118 країнах [4]. Погоджено 5 Міжнародних стандартів фінансової звітності і 41 Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку.

В Україні з 1999 р. розроблено та прийнято 34 Національних положення (стандарту) бухгалтерського обліку, які створювалися на основі Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку [5].

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку не визначають порядок ведення бухгалтерського обліку тому, що міжнародного бухгалтерського обліку не існує, а стандарти бухгалтерського обліку є продуктом професійного регулювання.

Фінансова звітність, складена згідно з Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, задовольняє інформаційні потреби, що є загальним для всіх користувачів.

Досліджуючи проблему реформування бухгалтерського обліку відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності встановлено, що невирішеними є проблеми методологічного та організаційного характеру. До них відносяться вибір варіанту регулювання бухгалтерського обліку в країні: державного або професійного. Цей вибір залежить від рівня економічного розвитку країни, соціально-політичної ситуації, національних традицій. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність” не дає відповіді на питання в чому суть змісту державного регулювання бухгалтерського обліку, визначення “об’єкту”, “суб’єкту” складових, що входять до Національної системи бухгалтерського обліку, яка їх підпорядкованість, взаємозв’язок. Відсутні також єдині підходи до реформування бухгалтерського обліку у різних галузях національної економіки України.

Методологічною радою з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України схвалені такі поправки до Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”:

“Регулювання питань методології бухгалтерського обліку та фінансової звітності здійснюється Міністерством фінансів України, яке забезпечує:

проведення державної політики у сфері бухгалтерського обліку; ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності на єдиних методологічних засадах для всіх юридичних осіб;

затверджує національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, інші нормативно-правові акти з ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності; затверджує Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку та фінансової звітності у державному секторі та розробляє концепцію побудови Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, затверджує нормативно-правові акти з питань регулювання облікової політики суб’єктів державного сектору; координує діяльність центральних органів виконавчої влади (зокрема державних цільових фондів та Державного казначейства України) у сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності, а також регулювання облікової політики суб’єктів державного сектора та погоджує їх нормативно-правові акти з цих питань [6, с. 33–34].

У різних країнах використовуються різні межі застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності. У деяких країнах Міжнародні стандарти фінансової звітності застосовуються юридичними країнами, зокрема малими та середніми підприємствами, а в інших країнах Міжнародні стандарти фінансової звітності застосовуються лише для здійснення консолідованих фінансових звітів.

Міжурядовою робочою групою експертів ООН (ISAR) було визнано особливі потреби фінансової звітності малих та середніх підприємств. З цією метою у 2003 році Міжурядовою робочою групою експертів ООН було видано інструкції для двох рівнів малих та середніх підприємств — рівень SMEGA2 та 3. У середині лютого 2007 року було видано проект Положення про Міжнародні стандарти фінансової звітності для малих та середніх підприємств [6, с. 49].

Формування фінансової звітності відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності є одним із важливих кроків, що відкриває підприємствам України можливість приєднання до міжнародних ринків капіталу. Звітність сформована на Міжнародних стандартах фінансової звітності відрізняється високою інформативністю і корисністю для користувачів; дозволяє значно скоротити час та ресурси необхідні для розробки нових національних правил звітності. Вважаю, що перехід від національних до міжнародних стандартів фінансової звітності повинен бути поступовим і ціле направленим процесом, тобто щоб невідповідність української системи бухгалтерського обліку усувалась послідовно відповідно до потреб ринкової економіки без порушення цілісності цієї системи. Складання фінансової звітності за діючими національними стандартами фінансової звітності можливе для підприємств, звітність яких не повинна оприлюднюватися. Міжнародні стандарти фінансової звітності – це набір узгоджених правил послідовного представлення фінансових результатів та фінансового стану підприємства. Фінансова звітність достовірно представляє фінансовий стан підприємства, яка складена у відповідності до Міжнародних стандартів фінансової звітності.

Гармонізація бухгалтерського обліку та фінансової звітності в умовах глобалізації різних країн передбачає погодження ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, тобто процес руху використання Міжнародних стандартів фінансової звітності, погодження різних систем обліку та звітності шляхом введення до їх процесу стандартизацію із збереженням національних розбіжностей. Гармонізація стандартів бухгалтерського обліку необхідна для користувачів фінансової звітності. Крім того, гармонізація стандартів бухгалтерського обліку спонукає до складання міжнародної фінансової звітності та усуненню супротиву вільному потоку інвестицій.

Важливим завданням у практиці бухгалтерського обліку на підприємствах України в умовах глобалізації є адаптація законодавства України до норм законодавства Європейського Союзу, затвердженому Законом України № 1629-IV від 18.03.2004 р. [4, с.179], Міністерством фінансів України схвалено стратегію застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності протоколом Методичної ради з бухгалтерського обліку № 133 від 21.08.2007 р.

Глобалізаційні процеси, що відбуваються у сучасному світі зачепили і освітню діяльність. Відбувається уніфікація організації навчального процесу у галузі економічної освіти, зокрема бухгалтерської. Мета — надати вищій школі загальноєвропейський характер (Болонську конвенцію у 1999 р. підписали 29 європейських країн, що і визначило шлях розвитку так званого Болонського процесу) [6, с. 179]. У 2005 р. Україна приєдналася до даної конвенції і розпочала цілеспрямовану роботу щодо реформування системи вищої освіти на загальноприйнятих європейських принципах.

ВИСНОВКИ

1. Серед багатьох країн за останні роки зменшились розбіжності в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності, що спрощує аналіз інформації та прийняття рішень в умовах розвитку торгівлі, транснаціональних корпорацій, глобалізації фінансових ринків.

2. Для вирішення проблеми реформування бухгалтерського обліку в Україні відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності потрібно вирішити проблеми методологічного та організаційного характеру: вибір варіанту регулювання бухгалтерського обліку в країні — державного чи професійного, які залежать від економічного розвитку країни, соціально-політичної ситуації, національних традицій.

3. Перехід від національних до міжнародних стандартів фінансової звітності в умовах глобалізації повинен бути поступовим і ціленаправленим процесом, тобто щоб невідповідність української системи бухгалтерського обліку усувалась послідовно відповідно до потреб ринкової економіки без порушення цілісності цієї системи.

4. Фінансова звітність за діючими національними стандартами фінансової звітності має залишатися для підприємств, звітність яких не повинна оприлюднюватися.

5. Впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності вимагає узгодження їх норм з існуючими законами країни, (тобто з національною законодавчою базою), значної підготовки фахівців зі складання фінансової звітності, як регуляторів фінансових ринків.

6. Для створення законодавчих та організаційних передумов запровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності слід врегулювати порядок їх застосування.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Словник іншомовних слів / За редакцією С.Я. Єрмоленко. Харків “ФОЛІО” — 2006. 623 с.
2. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 18 липня 1999 р. № 996-XIV.
3. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 1997. Комітет із Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Київ федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 1998 — 731 с.
4. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності: досвід та перспективи впровадження в країнах з перехідною економікою. Міжнародна науково-практична конференція — Дніпропетровськ: ІМА, Прес. — 2007. — 204 с.
5. Національні стандарти бухгалтерського обліку. Газета “Все про бухгалтерський облік” № 10 від 30 січня 2009 р. [П(С)БО 1–16] і № 15 від 13 лютого 2009 р. [П(С)БО 17–34].
6. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності: досвід та перспективи впровадження в країнах з перехідною економікою. Міжнародна науково-практична конференція 28 лютого — 1 березня 2007 р. Київ. України, 203 с.

Ткаченко Надія Марківна, академік Академії економічних наук України, професор, доктор економічних наук, професор кафедри обліку і аудиту Національного університету харчових технологій